

DE STEMMEN

AFLEVERING 3 - VERLANGEN (TRANSCRIPTIE)

HANNAH DOUBI

[*Tenor neuriet het zeemanslied 'Westwärts schweift der Blick' uit Richard Wagners Tristan und Isolde*]

Dat voelt zo... soms zo... een beetje stress. Soms zo, mmm, ja, zo'n een beetje: 'Oh nee'. En soms zo... vind ik het zo: 'Wanneer komt het nu?' Ik kan dat, ik kan dat eigenlijk niet zo goed uitleggen met... met woorden, maar... In mijn keel, dan voel ik zoiets, zo hard. En als het dan uitkomt, dan is dat niet meer verstaend, dan is dat gewoon allemaal weg. En dan denk ik zo: 'Eindelijk heb ik waar ik zolang naar verlangd heb!' Dat is voor mij eigenlijk verlangen.

[*elektronische muziek: titelgeneriek*]

LUZ MARINA ROSERO

Ik kon Ricardo niet vergeten. Hij was altijd ergens.

PIETER BERGÉ

En geleidelijk aan begint dat te woelen en die emoties worden groter en die passie wordt groter.

PATRICK VAN CRAEYNST

Ach, wat doet mijn *herte* pijn. Heel diep voel ik heimwee naar mijn zee.

FLORIS DOUBI

Ik denk dat de mens wil blijven verlangen, omdat je dan ook weer iets kan bereiken.

KATHARINA SMETS (host, voice-over)

Welkom bij *De stemmen*, een podcast van Opera Ballet Vlaanderen. In ieders leven schuilt een opera, en wij gaan ernaar op zoek. Elke aflevering bundelt persoonlijke verhalen rond één tijdloos thema dat de kunsten en het leven betekenis geeft.

Aflevering 3: Verlangen

Het is een gevoel dat zich niet zo makkelijk laat beschrijven. Misschien omdat het bestaat in zoveel vormen. Als wensen, als begeren. Als dagdroom, heimwee, nostalgie. Als verlangen naar het verlangen zélf. Als het gemis van iemand die er niet is.

RICARDO CEVALLOS & LUZ MARINA ROSERO

[Contrabasimprovisaties op thema's uit Leonard Bernsteins Candide]

KATHARINA

Een zomerdag in 1987. In Quito, Ecuador. Twee tieners staan aan de bushalte van de school. Het is warm, luid en druk. Maar te midden van het gewoel hebben Ricardo Cevallos en Luz Marina Rosero alleen oog voor elkaar.

RICARDO CEVALLOS

Ik heb haar ogen gezien: het waren de mooiste ogen die ik tot deze dag heb gezien.

LUZ MARINA ROSERO

Zijn ogen vooral. Donker. Zijn mooie benen... Goh... hmm. *(lacht)*

RICARDO

We waren vijftien, bijna zestien jaar.

LUZ MARINA

Iets was in de lucht.

RICARDO

Een echte klik.

LUZ MARINA

Wij hebben elkaar een paar keer gezien, maar de derde keer dat hij mij zo... bracht naar mijn huis, want hij was wel een gentleman... Hij wou laten zien dat hij dé man was. *(lacht)*

RICARDO

'Mag ik mee alsjeblieft, tot je huis, en zo, kan ik je een beetje te beschermen? Misschien is het daar een beetje te donker of zo?' *(lacht)*

LUZ MARINA

Ik ben nooit zo echt een meisjes-meisje geweest, ik ben altijd zo een beetje kwajongen... Ik had geen jongens nodig om me tot aan de deur van mijn huis te brengen. Maar ik heb wel toegelaten dat hij me zou brengen tot binnen.

RICARDO

Zij heeft 'ja' gezegd en dat was de eerste stap.

LUZ MARINA

Onderweg zegt hij tegen mij: 'Ja, ik hou niet van rond de pot te draaien.'

RICARDO

Dus niet veel dingen zeggen over 'je hebt een paar mooie ogen of jouw haar...'
Dus ik wilde direct *to the point*.

LUZ MARINA

Die pakt mij vast, en die kust me.

RICARDO

Ik was aan het trillen, ik voelde dat mijn handen waren aan het zweten.

LUZ MARINA

Als ik het me herinner, heb ik nog altijd vlinders in mijn buik. (*giechelt*)

RICARDO

En zo begon onze relatie.

LUZ MARINA

Zonder meer dan een paar woorden en een kus.
Dat is het begin van een lang verhaal.

RICARDO

De eerste zes jaar van onze relatie was zoals een droom.

LUZ MARINA

We waren altijd samen.
Wij hebben ontzettend veel gelachen.
Wij deden zotte dingen.

RICARDO

Veel feesten, overal uitstappen, naar buiten gaan met vrienden.

LUZ MARINA

Niet beschaamd om lief te zijn voor elkaar.

RICARDO

Het was een heel mooie tijd.

LUZ MARINA

De eerste jaren waren vol liefde en Ricardo was een fantastisch lief, maar Ricardo had ook een reputatie van een macho.

RICARDO

Ik begon een nieuwe relatie met een andere vrouw. Dat was mijn grote fout.

LUZ MARINA

Omdat hij wist dat ik zeker was dat ik zo verliefd was, dat ik niet zonder hem kon, dat hij begon te experimenteren ergens anders.

RICARDO

Jammer, *m-hmm*. Het vertrouwen is gebroken.

'La confianza es como un huevo. Si se rompe, nunca más lo puedes recuperar.'
Vertrouwen is zoals een ei. Als dat ei gebroken is, kan je niks meer doen. *M-hmm*.

RICARDO

Dat was het einde van de relatie. En er waren ook andere redenen waarom die relatie is gestopt.

LUZ MARINA

Mijn moeder wou echt, écht niet dat wij samen waren.

RICARDO

En dat was omdat er in mijn land ook een beetje racisme is. Luz Marina is blank, en ik ben donkerder, en Luz Marina haar mama heeft vaak gezegd dat zij nooit een relatie met iemand zoals ik mocht hebben.

LUZ MARINA

Onze cultuur is totaal anders ook. Alles was taboe: seks was taboe, praten over gevoelens... Wij waren nog jong.

RICARDO

Van zestien tot bijna tweeëntwintig. We waren bijna zes jaar samen.

LUZ MARINA

Jaren van *ups and downs*, euh, afscheid nemen, goede en minder goede momenten... Heel moeilijke momenten soms. Ik was kapot aan het gaan van de hele relatie.

Ik was heel slecht, ik was heel ziek, ik was ja... Ik had liefdesverdriet. Ik was een wrak.

Toen heeft mijn moeder besloten mij zo ver mogelijk weg te sturen.
Waar? Dat kon mij niet schelen waar.

Mijn moeder had alles geregeld. Twee dagen voordat ik het vliegtuig nam, wist ik dat ik naar België kwam. Helemaal alleen naar een plek die ik niet kende, waar ik niet wist welke taal ze spraken. Het enige dat ik wist van België, is dat de Rode Duivels vierde speelden... want ik was zot op voetbal. En Jean-Marie Pfaff was mijn idool.
(*lacht*)

En zo ben ik vertrokken.
En zo ben ik in Antwerpen beland.

RICARDO

Ik heb zes maanden, bijna zeven maanden, niets van haar gehoord. Ik belde veel vrienden van ons om te vragen waar zij was en niemand wist dat. Dus ik kon niks meer doen.

KATHARINA

Maandenlang horen Ricardo en Luz Marina niets van elkaar. Maar dan...

RICARDO

...heb ik een telefoontje gekregen van haar en zij heeft me gezegd dat zij in België was.

KATHARINA

Luz Marina en Ricardo beginnen elkaar weer te schrijven en te bellen.

RICARDO

Op een bepaald moment heb ik haar gebeld en aan de telefoon antwoordde iemand: 'Jij kan niet meer naar hier bellen. Luz heeft iemand gevonden.'

LUZ MARINA

En zo is gebeurd.

RICARDO

Dat was een koude douche voor mij. Het was verschrikkelijk. Verschrikkelijk.

LUZ MARINA

Hij heeft nooit meer teruggebeld.

[*Contrabas speelt intermezzo: variatie op het beginthema*]

KATHARINA

Ricardo blijft verweesd achter in Ecuador en Luz Marina vindt een thuis in Antwerpen.

LUZ MARINA

In een studentenkot in de Volksstraat. Wij kookten elke vrijdag samen, was heel gezellig. Iedereen was muzikant, iedereen nam zijn muziekinstrument naar de keuken en speelde muziek, het was heel gezellig.

En een van die jongens, die heeft heel veel moeite gedaan om mij te veroveren en dan, (*lacht*) en ik dacht: *awel*, dan kan ik toch proberen Ricardo te vergeten op die manier. En dan ben ik een relatie begonnen met de papa van mijn kinderen.

RICARDO

Ik voelde spijt van wat gebeurd was. Dertig dagen heb ik niks meer gedaan dan alcohol drinken. Veel vermagerd. Ik voelde dat het voor mij mijn laatste dagen waren. Het was verschrikkelijk.

Alles wat ik met Luz Marina verloren heb, vulde ik op met mijn jobs, en met mijn studies. Ik was altijd aan het werken en werken, en een huis gekocht en daarna een auto en daarna een andere auto en een huis voor mijn mama en een huis voor... en ik wilde altijd bezig zijn. Ik heb nooit in zestien jaar vakanties genomen. Dat was een manier om van de realiteit een beetje te dromen, een beetje te *vliegen*, om het zo te zeggen.

Waarom ben ik met mijn vrouw getrouwd? Zij had haar, een beetje hetzelfde als Luz Marina. Ik vond, toen: ah, misschien is dat een goede optie. Dat was geen echte liefde. En ik heb drie kinderen. *M-hmm*. Daarna zijn wij gescheiden.

Ik heb Luz veel gemist. Ik was altijd aan haar aan het denken. Ik wou graag dat Luz een deel van mijn succes was.

KATHARINA

Zestien jaar gaan voorbij. Luz Marina blijft in België, Ricardo in Ecuador. Maar hun levens lopen in een vreemde toevalligheid parallel. Ze trouwen in hetzelfde jaar. Ze bouwen een carrière uit. Ze krijgen elk drie kinderen. En ze scheiden.

LUZ MARINA

Nee, ik kon Ricardo niet vergeten. Hij was altijd ergens. En ik had een droom. Dezelfde droom, jaren aan een stuk. En ik droomde altijd dat hij tegen me zei: 'Sorry voor alles wat ik jou heb aangedaan. Ik wil dat jij gelukkig wordt. En ik hou van jou en ik zal voor altijd van jou houden.' Dezelfde woorden waren het, altijd.

En ik vertelde aan mijn collega's en een van mijn collega's zei: 'Ja, maar... probeer hem op te zoeken.' Dan begon ik altijd te googelen: 'Ricardo Cevallos'. Maar ja, Ricardo Cevallos, hoeveel miljoenen Ricardo Cevallos bestaan er? Zou ik nog iets van hem vinden?

Ik was twee of drie maanden al bezig, en ineens zag ik een mini mini mini foto. En ik zag dat: 'Is hij dat?' Ja, jaja, dat is hij! Het was een bedrijf, ik bel naar dat telefoonnummer, en ik vroeg naar Ricardo Cevallos. 'Jazeker! We zullen wel doorgeven dat u hem hebt proberen te contacteren.'

LUZ MARINA

En een paar weken later kreeg ik ineens een voicemail.

RICARDO

'Soy Ricardo Cevallos y soy maestro de ceremonias.'

'Ik ben Ricardo Cevallos, ik ben ceremoniemeester.'

LUZ MARINA

Hij dacht dat ik een klant was.

RICARDO

'Quizás quiere usted tomar contacto conmigo. Por favor, llámenme.'

'Misschien wilde u me contacteren? Bel me terug alsjeblieft.'

LUZ MARINA

Met zijn prachtige mooie stem natuurlijk. (*zucht*) En ik heb hem gebeld:

[*beltoon*]

RICARDO

'Hallo?'

LUZ MARINA

'Hallo! Hey Ricardo!'

RICARDO

Ik hoorde de stem, het was dezelfde stem.

LUZ MARINA

'Es, euh... Es Marina.'

'Het is, euh... Het is Marina.'

Het was stil, totaal stil. En na zo die pijnlijke stilte, hoor ik opnieuw zijn stem, en...

RICARDO

Ik reageerde gewoon:

'Mi amor. Te amo.'

'Ik hou van jou.'

'Perdón por todo lo que hice. Deseo de corazón que seas feliz.'

'Sorry voor alles wat ik heb gedaan.'

'Tú eres el amor de mi vida. En serio, te amo. Nunca he podido olvidarte. Quiero estar contigo siempre.'

'Je bent de liefde van mijn leven, ik hou van jou. Ik heb je nooit kunnen vergeten. Ik wil voor altijd bij jou zijn.'

LUZ MARINA

De woorden die in mijn dromen altijd terugkwamen, kwamen op dat moment. En ik begon te huilen, hij begon te huilen, wij begonnen allebei te huilen. (*lacht*)

RICARDO

De tijd is op een bepaald moment *gevrozen*.

LUZ MARINA

En dat was alsof wij nooit uiteen waren geweest. Dat die woorden die hij tegen mij zei, dat was echt zo... Zo net alsof de cirkel rond werd. Dat gevoel in je hart, dat je voelt in je hart, zo warm en... Vanaf dat moment zijn wij terug beginnen babbelen.

KATHARINA

Luz Marina boekt een reis naar Ecuador. En Ricardo stelt voor om af te spreken zodra ze geland is.

RICARDO

Het was de vierde juni van 2009.

LUZ MARINA

‘Anders zullen wij gewoon afspreken aan de brug in Guápulo.’

RICARDO

En als grapje heb ik gezegd: ‘Ik kom in een auto van de jaren zestig.’ (*lacht*)

LUZ MARINA

En ineens zag ik een splinternieuwe auto. Heel sportief. Meneer parkeert gewoon voor ons. *Argh*, spannend! Ik zeg: ‘Ja, ik durf niet!’ En hij kwam ook niet uit de auto.

Na zoveel jaren, ja, je weet niet hoe je eruit ziet, je weet hoeveel er veranderd is in je leven. Je weet niet wat je te *verwachten* staat. En zoveel dat je hebt verlangd om dat moment te kunnen beleven.

RICARDO

‘Kunnen wij samen uitstappen?’

LUZ MARINA

‘1, 2, 3...’

RICARDO

Samen?

LUZ MARINA

We wandelen tegelijk tot in het midden. Hij kijkt naar mij, ik kijk naar hem. We vliegen in elkaars armen.

RICARDO

Onze eerste reactie was een dikke, dikke, dikke, dikke knuffel en... een grote, grote kus. En de mensen in de andere auto's die (*lacht*) op de snelweg waren aan het rijden, iedereen was aan het toeteren en toeteren.

LUZ MARINA

De auto's toeteren. De brug... Het uitzicht... Wij twee helemaal in het midden.

RICARDO

Ik wil naar Ecuador gaan en daar een monument maken. (*lacht*)

LUZ MARINA

Mijn eerste kus met Ricardo was op mijn 17 en mijn tweede kus was op 36.

En dat was nog altijd hetzelfde. Kriebels in je buik. Verliefd zijn. En nog steeds, nog steeds.

[*Contrabas-intermezzo*]

KATHARINA

Na de kus op de brug pikken Ricardo en Luz Marina de draad weer op. Maar na enkele weken is de vakantie voorbij en moet Luz Marina terugkeren naar België. Ricardo blijft opnieuw achter.

RICARDO

Na de brug voelde ik mij volledig alleen. Ik was altijd aan Luz aan het denken.

LUZ MARINA

Skype werd onze manier om dichterbij te zijn.

RICARDO

Altijd aan het praten over onze dromen.

LUZ MARINA

Wij hadden hetzelfde boek, en we lazen een stukje voor elkaar.

RICARDO

Soms sliep ik met mijn computer aan, de hele nacht, en konden wij twee, drie minuten praten en daarna in slaap *gevallen*.

LUZ MARINA

Wij aten samen, wij hadden seks (*lacht*) via Skype.

RICARDO

Samen aan het koken, iemand hier, de andere persoon op de Linkeroever. (*lacht*) Aan de andere kant van de kust.

LUZ MARINA

Ik heb nooit gevraagd aan hem om naar hier te komen. Waarom? Omdat ik wist, van mijn eigen ervaring, dat je alles achterlaat. Dat je van nul moet beginnen. Alle opofferingen die hij ging doen, dat was heel veel. Want hij had een mooi leven in Ecuador. Hij had een mooie carrière, financieel had hij het heel goed. Hij was een bekend persoon in wat hij deed. Hij was de beste.

RICARDO

Maar ik voelde me *binnen* leeg. En ik wilde mijn hart invullen.

KATHARINA

Ricardo laat alles achter en komt naar België.

RICARDO

Ik heb een visum van drie weken gekregen.

En de drie weken zijn nu bijna elf jaar geworden. (*lacht*)

LUZ MARINA

Toen Ricardo in België aankwam, gingen we voor de eerste keer samen oudjaar vieren in België. En ik dacht: we gaan voor de eerste keer naar een echte opera.

RICARDO

En de voorstelling was *Candide* van Leonard Bernstein.

LUZ MARINA

En het verhaal van *Candide*, die heeft veel stukjes die herinneren aan ons verhaal.

RICARDO

Tijdens de voorstelling hebben wij bijna niks... niks gezegd, gewoon met grote ogen en de... Wij waren aan het zweten van de emotie en van de muziek, van de... We hebben er veel van genoten.

LUZ MARINA

Dat was zo prachtig dat ik moest constant huilen. Ook omdat ik dacht: we zijn hier samen, het verhaal is ons verhaal een beetje.

RICARDO

En op die nacht heb ik aan Luz gezegd: 'Schat, ik ga alles, maar absoluut álles doen om hier te werken.' Omdat de opera raakte mij, mijn gevoelens.

En zo begonnen wij opleidingen te zoeken tot *podiumtechniker*. Mijn stage heb ik bij de opera gevolgd en ik wilde niet meer vertrekken. (*lacht*) Want voor mij is de Opera alles. Ik heb hier geen familie, maar mijn collega's, de mensen van de opera, zijn voor mij tegenwoordig mijn familie hier in België.

RICARDO

We hebben een euh... heel goede relatie, een heel goede relatie. Wij zijn samen, maar zij is een deel van mij, maar van mijn hart. Je bent niet de eigenaar van haar.

LUZ MARINA

Soms moeten wij niet veel zeggen, wij weten... Ik weet precies wat hij aan het denken is.

RICARDO

Ik zal een voorbeeld geven: wij gaan naar onze job en daarna komen wij naar huis en we hebben dezelfde dingen gekocht in de supermarkt. (*lachen allebei*)

LUZ MARINA

Wij hebben zo...

RICARDO

Hebben wij 2 pakjes kaas, 12 potjes yoghurt. Wij hebben samen gekocht, maar niemand heeft aan niemand gebeld: "Ga jij naar de supermarkt, wil jij dat kopen?" Nee, euh... Dat betekent niet dat iemand een kopie van de andere persoon is. Eigenlijk: wij zijn de beste vrienden. Zo heel goede vrienden en dat blijft, dat blijft. Sinds ons zestiende jaar. (*lachen allebei*)

LUZ MARINA

We lachen heel veel, we lachen echt, écht veel. Ja, ik ben dankbaar en gelukkig. Ik zal, ik kan geen enkel moment missen, niet meer. Ik heb nog altijd vlinders in mijn buik voor *mijne* man. (*lacht*) Ik ben nog altijd verliefd, ik zie hem nog ontzettend graag, en... Ja, *goh*... hij is mijn grote liefde.

RICARDO

(*lacht*)

LUZ MARINA

Zo melig!

RICARDO

(*lacht*) Dankuwel.

PIETER BERGÉ

KATHARINA

Zoveel grote verhalen drijven op verlangen. Soms lopen ze goed af, maar even vaak blijft de verlossing nét buiten bereik. Zoals bij Tristan en Isolde, een prinses en een ridder die hopeloos verliefd worden, maar onmogelijk samen kunnen zijn. Hun smachten werd op muziek gezet door Richard Wagner. Hij schreef een opera die voelt als een zee van hunkering, al vanaf het eerste akkoord.

PIETER BERGÉ

Tristan und Isolde is echt een verklanking van onmogelijk verlangen. Als je zelf met die emotie geconfronteerd wordt, denk ik dat die opera nagenoeg ondraaglijk is.

KATHARINA

Pieter Bergé is musicoloog aan de KU Leuven, en een grote operaliefhebber.

[*Ouverture van Richard Wagners Tristan und Isolde klinkt mee onder het hele verhaal*]

PIETER

Het begin van *Tristan und Isolde* is eigenlijk een solo-lijn in de cello's, een opklimmende lijn, die heel snel het gezelschap krijgt van een heel scherp akkoord, bekend als het 'Tristan-akkoord'. En dat is eigenlijk, zonder overdrijven, het beroemdste akkoord uit de muziekgeschiedenis.

Maar als *Tristan und Isolde* begint, dan weet je niet in welke toonaard je bent. En je weet niet waar dat naartoe gaat en anders dan wat we meestal horen, leidt die spanning in dat akkoord niet naar een ontspanning, maar leidt die eigenlijk naar een nieuwe spanning. En zo creëert Wagner een keten van spanningen en een van de meest karakteristieke elementen van Richard Wagner, en *Tristan und Isolde* staat daar symbool voor, is juist dat die spanning oneindig lang gerekt wordt.

Maar je hebt natuurlijk ook de bovenste partij. En die bovenste partij, technisch uitgedrukt is dat een chromatisch stijgende lijn. Dat de nootjes die elkaar opvolgen altijd een halve toon hoger zijn dan het vorige nootje. In de muzikale taal van de negentiende eeuw is dat altijd een indicatie van smachten, van verlangen, van hunker, maar eigenlijk meteen ook van de quasi onmogelijkheid daarvan.

[*climax in de ouverture*]

En dat is natuurlijk waar heel *Tristan und Isolde* over gaat. Uiteindelijk is dat een, ja,

een vrij simpel verhaal van een onmogelijke liefde, een liefde waar je stapje per stapje, halve toon per halve toon dichterbij probeert te komen bij je doel, maar uiteindelijk eindigt die chromatische lijn altijd in stilte.

Je begint met dat akkoord, dat valt stil, je krijgt nog eens dat akkoord een beetje hoger, dat valt stil. Je krijgt een paar echo-effecten van dat akkoord, dat valt stil en geleidelijk aan begint dat te woelen, en die emoties worden groter en die passie wordt groter, dat wordt spannender en spannender en je gaat naar een climax-climax-climax, en tegelijkertijd weet je ook: dat kan niet blijven duren, ergens ontploft dat.

Ja, simpel gezegd, je houdt ervan of je houdt er niet van. En mensen die ervan houden, houden er over het algemeen heel erg veel van, omdat ze in een soort van roesstemming komen. En andere mensen, die knappen daar juist helemaal op af. Die vinden dat langdradig, eindeloos. (*lacht*) Het is de manier waarop het drieënhalf uur, of hoe lang is het, op jou wordt geprojecteerd en door en door en door en doorgaat en je moet als je niet mee bent is het ondraaglijk lang natuurlijk. Als je mee bent, ja, dan kan het ook iets heel erotiserends hebben natuurlijk hè, dan, als je dan gewoon naar de fysieke component van erotiek gaat en naar het uitstel van het hoogtepunt, ja, die parallel is ook niet moeilijk te trekken met de manier waarop de muziek van Wagner functioneert.

[*climax in de ouverture*]

Tristan und Isolde eindigt natuurlijk met de *Liebestod*, hè: de dood van Isolde, waarbij, zoals dat vaak het geval is in de romantiek, de dood eigenlijk samenvalt met de onmogelijke realisatie van de liefde.

Een van de meest frappante zinnestjes in *Tristan* is: '*Höchste Lust, Einbewusst*' of zoiets. '*Einbewusst*': je bent twee personen en die gaan zodanig in elkaar op dat die hetzelfde bewustzijn hebben, dat er gewoon geen afstand meer is tussen die twee personen. Ja, dat is niet de realisatie van de liefde, dat is de opheffing van de liefde. Dus dat is een soort van identiteitsverlies. Tristan wordt Isolde, Isolde wordt Tristan. Ja kijk, dat is niet mijn opvatting van de ideale liefde natuurlijk. Je verlangt niet van je partner dat die jezelf wordt. Je verwacht fundamenteel dat die een ander-scheid bewaart waar je ook kan blijven naar verlangen.

[*ruisende zeegeluiden*]

PATRICK VAN CRAEYNEST & MATTHIAS SCHILTZ

KATHARINA

Het is een koude winterdag in Oostende. Ik ben op bezoek bij Patrick Van Craeynest. Zijn zolderkamer staat vol met boeken over schepen en knopen, en met portretten van vissers.

PATRICK

En hier zie je, ja... nostalgie noem ik dat... vissers die hun netten ophalen.

KATHARINA

De kamer lijkt wel een schrijn van zijn ervaringen als visser. Overal staan en hangen indrukwekkende zeelandschappen.

PATRICK

Dat is er eentje dat ik hier vorige week of twee weken geleden geschilderd heb. Dat is de Noordzee, in zijn grauwheid en in zijn woestheid. En dan daarboven de zee in actie, die nooit hetzelfde is, altijd anders.

KATHARINA

De visserij zit Patrick in het bloed. Hij toont me een dagboek, dat hij nog niet zo lang geleden gevonden heeft. Het is de kroniek van een leven op zee, geschreven tussen 1936 en 1945.

PATRICK VAN CRAEYNEST

Ik heb hier het dagboek vast van Dries Van Craeynest. Dus da's mijn vader. En dat dagboek gaat over de periode dat hij in Groot-Brittannië vertoefde tijdens de Tweede Wereldoorlog. Die schrijft hier in een prachtig handschrift, met eh... allemaal met gewone pen geschreven nog, eh. Wat hij meemaakt, wat hij doorstaan heeft, wat hij gemist heeft, en wat de problemen van de wereld zo'n beetje waren in die tijd.

PATRICK/ANDREAS

'Alles dat in dit boek is neergepend, is van de hand van Andreas Van Craeynest, geboren te Heist aan Zee den veertienden juni 1922. Zeevisscher voor altijd, en zeeduvel. Sleuren aan de korre dat is mijn leven, het zal wel gaan. Jong gewend, oud gedaan.'

PATRICK

Het was als vanzelfsprekend dat de visserijschool dan onze toekomst was en ook... Dat hebben we dan ook gedaan en als veertien jaar en half het zeegat in. Je zit dan

op een bootje van vijftwintig meter lang, met vier volwassenen of vijf volwassenen, en dan kom je daar als kind in terecht. Dan gaat er een heel andere wereld voor je open eigenlijk.

KATHARINA

Vanaf zijn veertiende werkte Patrick in de visserij. Eerst als scheepsjongen, dan als matroos, later als motorist en uiteindelijk als schipper.

PATRICK

Een zeevisser is eigenlijk de laatste beroepsmatige jager ter wereld, die eigenlijk echt de vis gaat opjagen om ze te vangen. En dat is iets heel speciaals. En daarom ben je de zee daarvoor heel dankbaar, dat je daar mag gebruik van maken. En... ja, dat blijft bij, en zeker wanneer je als zeevisser *in zee* opgegroeid bent.

[*Het begin van de althobosolo uit Act III van Richard Wagners Tristan und Isolde gaat over in een elektronische soundscape*]

PATRICK/ANDREAS

'September 3, 1942. Ach! Wat doet min herte pijn! Heel diep voel ik heimwee naar mijn zee. Want de zee is zo zeer verschillend als voorheen. De zee alleen behoort toe aan de visschers. Alle anderen zijn er vreemdelingen op.'

KATHARINA

Na dertig jaar op zee werd Patrick leraar in de visserijschool. Zelfs nu hij met pensioen is, leidt hij nog steeds nieuwe generaties vissers op. Een van hen is Matthias Schiltz. Matthias is nog even aan wal, maar hij maakt zich klaar voor een volgende lange reis. Hij toont me het schip waar hij over enkele dagen mee zal uitvaren: de *Maria Antonia*.

MATTHIAS SCHILTZ

Ik weet niet of hij zijn brug heeft opengelaten.
(*schipgeluiden en voetstappen*)

KATHARINA

Ook bij Matthias zit het leven op zee in de familie.

KATHARINA

En hoe lang ben jij nu zelf aan het varen?

MATTHIAS

Ik ben begonnen varen toen ik 19 was en nu ben ik 22. Dus laten we zeggen een jaar of drie.

KATHARINA

Het is een leven waar je aan moet wennen. Dag of nacht, dat maakt op zee geen verschil.

MATTHIAS

Geen dag is hetzelfde natuurlijk. Meestal lig je drie uur *aan de korre*: dat wil zeggen dat je netten drie uur op de grond liggen, en om de drie uur worden ze boven gehaald. Dus dan komen de netten boven, dan word je wakker gemaakt, dan kom je op het dek en werk je eraan tot het klaar is. Wat er ook gebeurt: ben je nu moe, ben je nu wakker, het doet er niet toe, om de drie uur komen ze boven.

Het is een gewoonte. Ik weet nog, toen ik begon met *in zee gaan*, die eerste maanden was dat niet geestig. Vooral je slaapritme: als je dat gewoon bent aan land, om 's avonds te gaan slapen voor acht uur aan een stuk of tien uur aan een stuk, dan word je weer wakker en doe je je dag. *In zee* heb je dat niet: *in zee* moet je gaan slapen wanneer je er tijd voor hebt.

[*Het vervolg van de althobosolo uit Tristan und Isolde gaat over in elektronische soundscape*]

PATRICK/ANDREAS

'De maartmaand, de vierde, in 1943. Aan boord is alles kalm en stil. De nachtwacht is aan dek. Alle andere leden der bemanning zijn te ruste in hun kooi. Het is zo vredig en er is geen windje om één rimpeltje in het water te bespeuren. Rondom ons liggen vele schepen, allen met hun ankerlichten aan. Nu en dan zie ik de stuurlichten van een rondvarende patrolboot. De sterren weerspiegelen zich in het water. Ik hoor de regelmatige ademhaling van mijn maten. Ze slapen. Ik zit aan de tafel te denken. Mijn hersens kloppen fel en ik heb heimwee.'

KATHARINA

En herken je dat, die stilte aan boord 's nachts?

PATRICK

Jawel, jawel.

KATHARINA

Herken je dat beeld?

PATRICK

Jawel, want als je dus van wacht bent op een schip en je kameraden liggen allemaal te slapen, dan denk je daar voortdurend aan. Want jij hebt de verantwoordelijkheid over het schip en die mensen vertrouwen je voor 100%, anders ga je niet, ga je niet

kunnen slapen, dus euh, en dan luister je naar de stilte eigenlijk. Je kunt daar ook echt naar luisteren. Die stilte... de stilte heeft veel te vertellen soms, zonder dat je het eigenlijk echt hoort.

KATHARINA

Op zich is er niet zoveel veranderd sinds zijn vader op zee was, zegt Patrick. De vissen moeten nog altijd van onder het schip komen. Je bent vaak lang weg van huis, en je moet leren omgaan met het gemis. Al is het vandaag wat eenvoudiger om contact te houden.

PATRICK

Gsm's bestonden niet, er was enkel en alleen, euh, een radiozender, waar dan de partners die thuis waren op een bepaald tijdstip van de dag, ze stemden af op die frequentie en ze luisterden dan, hé, en dan riep je bijvoorbeeld om zes uur 's avonds, hé, en meestal was dat dan met een bekend fluittoontje zodanig dat ze wisten, ja het is nu aan die persoon, hé.

KATHARINA

Hoe was dat dan precies, uw signaal?

PATRICK

(Fluitsignaal)

Zoiets ja, en dan zei je dat alles goed was aan boord en dat het mooi weer was en euh, slaapwel en tot morgen hé. Maar zij konden niet antwoorden, zij konden ons alleen maar horen dus we gingen ook nooit onze problemen daarmee aankaarten. Het was altijd mooi weer en er was altijd veel te vangen, hé, en iedereen was altijd tevreden.

KATHARINA

Maar na dertig jaar op zee wilde Patrick bij zijn gezin zijn.

PATRICK

Omdat ik niet wilde ervaren wat ik als kind ervaren heb. Onze papa was nooit thuis, hij was altijd weg op zee. En ik wilde mijn kinderen niet zien opgroeien terwijl ik op zee was. Want dan was je maar meestal een dag of twee, drie thuis, en dan zie je je kinderen niet opgroeien, dan heb je er geen band mee. En dat wilde ik vermijden.

MATTHIAS

Het is ook een unieke manier van leven natuurlijk, hé. Als je een partner vindt, moet je er redelijk gewoon aan geraken dat je maanden aan een stuk weg bent, hé. Dat is niet gemakkelijk, om dat gewoon te worden. Dus meestal zijn dat wel mensen die er ergens iets mee te maken hebben, die weten hoe het in elkaar zit. Als je met een

visser samen bent, als er wat gebeurt thuis, je vent zit een paar honderd kilometer verder, die kan je niet helpen. De ene mens kan dat, de andere kan dat niet.

KATHARINA

Maar als je dan terug bent, is het wel feest?

MATTHIAS

Natuurlijk, dan is dat geestig. Verlangen zorgt ook natuurlijk dat, hoe langer, hoe harder je verlangt naar iets, als je het dan uiteindelijk hebt, apprecieer je het ook meer.

KATHARINA

‘Afstand maakt de liefde sterker’, schreef de vader van Patrick in zijn dagboek. Eén naam springt van de pagina’s: die van ‘Phyllis’ — een meisje uit een ver verleden.

PATRICK/ANDREAS

‘Toen ik vertrokken ben, heeft P.D.,’ dat zijn de initialen van, euh, dat meisje, ‘dan heeft P.D. mij gezegd: “Andreas, I still love you”.

[Vervolg althobosolo en elektronische soundscape]

“Dank, o Heer, dat er zulk een meisje op aarde leeft en is. Wat is ze toch zo goed voor mij. Toen ze zegde: ‘Here is some of my hair,’ dan voelde ik een schok en trilling doorheen mijn lichaam en hart. Ver weg, daar heel ver weg, aan de grote diepe oceaan, in het gezellig vissershuisje, woont het meisje dat ik toch zo teer bemin. Nooit zal ik haar kunnen vergeten. Aan haar heb ik mijn eenvoudig herte gegeven.’

(schraapt zijn keel) Ja.

KATHARINA

Weet je daar meer van?

PATRICK

Phyllis was zijn... was zijn geliefde. En hij schrijft dus telkens in dat boek om het gemis wat draaglijker te maken waarschijnlijk ook, hé. Phyllis was natuurlijk een... een Engelse vrouw, hé, en hij schrijft dan in zijn teksten soms wat Engels.

KATHARINA

En is het iets geworden, tussen die twee?

PATRICK

Euh... neen, het is nooit, nooit wat geworden. Op het einde van de oorlog keerde iedereen terug naar België, dus de afstand was er natuurlijk, hé, ja, dus ik denk dat dat wel de reden was dat dat dan doofde.

KATHARINA

M-hm.

PATRICK

Afstand zorgt dat de gedachte aan elkaar wat vervaagt enzovoort he.

MATTHIAS

Euh, ik ga nooit in zee vertrekken met miserie thuis. *Gelijk*, als je boel hebt thuis: eerst oplossen voordat je *in zee* vertrekt. Omdat, als visser, het risico bestaat altijd dat je schip *omdraait* en dat je niet terugkeert. En als je dan miserie hebt... Die persoon die achterblijft... De rest van je leven draag je dat mee. Dat moet verschrikkelijk zijn. Voordat je in zee vertrekt: je mag nog *miserie* hebben over datgene waarover het gaat. Maar als je elkaar nog altijd graag ziet, moet je dat zeggen tegen elkaar. ‘*k Zie je geiren*, ik ga je missen.’ Ook al, ja, het is niet omdat je boel hebt, dat je daarom iemand niet meer graag ziet. Natuurlijk maakt dat uit, ik had dat niet... Je wil het niet geweten hebben dat er wat gebeurt. Dat ze niet meer terugkeren.

PATRICK

Ik had gisteren nog een van mijn studenten van wie ik examen afnam, en hij moest een vraag beantwoorden. De vraag luidde als volgt: ‘Je merkt op dat er een van de bemanningsleden vermist is, hé, en wat zijn je handelingen om die persoon zo snel mogelijk terug te vinden?’

En die begon mij te vertellen dat hij dat meegemaakt heeft. Dat hij een jonge gast kende, hé, aan boord van het schip, en die kreeg op zijn *gsm'tje* een melding van zijn meisje dat die het *afmaakte*. En ja, hij ging zich verhangen aan de mast. En die kerel van wie ik dat examen afnam, zei: ‘Allez,’ zegt hij, ‘wat ga je hier nu doen, je gaat ons dat toch niet aandoen, hé?’ zegt hij, ‘Hier in de mast klimmen en aan een touw gaan hangen, omdat je meisje het *afmaakt*?’ ‘Ah nee,’ zegt hij, ‘het is goed,’ zegt hij, ‘ik ga het niet doen.’ En ze gaan naar achter, naar de achterkant van het schip, en die kerel kijkt nog één keer en hij springt overboord. En zo snel mogelijk heeft die... heeft die jongen een reddingsboei gegooid naar die persoon, en die ligt een halve meter van die reddingsboei in het water, en die kijkt naar hem, en die laat zich gaan. Zo rap was het gedaan.

Ja... moeilijk.

PATRICK/ANDREAS

'Think on it, Phyllis. And when we are out, at sea, I always sing the song you learned me: "I must go down to the seas. To the lonely sea and the sky." Mijn trouwe meisje.'
(draait bladzijde om en lacht)

[Tenor zingt de eerste strofe van het lied 'Sea Fever' van John Ireland:

*'I must go down to the seas again, to the lonely sea and the sky,
And all I ask is a tall ship and a star to steer her by;
And the wheel's kick and the wind's song and the white sail's shaking,
And a grey mist on the sea's face, and a grey dawn breaking.'*]

MATTHIAS

(Dalen af in het ruim)

Als je naar het visruim wil, daar heb je een trap.

KATHARINA

Ja, is goed!

MATTHIAS

En dan heb je nog een kleine machinekamer.

KATHARINA

Matthias gidst me langs de machinekamer en de kleine slaappleatsen. In de keuken staan koffiekoppen met afbeeldingen van vissen. De potten en pannen worden vastgeklikt op het fornuis, zodat ze niet zouden schuiven door de constante beweging van de golven. Ook al liggen we aan wal, het schip schommelt, en er liggen plassen op het dek. Ik probeer me voor te stellen hoe het voelt als het stormt.

[Soundscape van stormgeluiden, kletteren, slaan en piepen]

PATRICK/ANDREAS

'Twintigste maart '44. Het stormt geweldig. Onze messroom staat één voet onder water. En de zware stormdeur is dichtgeschroefd. Niemand kan nog een oog dicht doen door het geweldig stampen en slingeren. Grote golven beuken op het schip. En we worden opgelicht en weggeslingerd gelijk een stukje kurk.'

MATTHIAS

De eerste keer dat je dat ziet, is dat akelig. Zeker als je in de brug zit, als je door je raam kijkt, zie je ineens enkel lucht, dan zie je enkel water, dan zie je weer enkel

lucht, dan zie je weer enkel water: omdat je schip constant naar boven en naar beneden gaat op die golven. Maar je raakt dat gewoon. Dat heeft wel wat, als je echt zo de natuur ziet, ongetemd, gewoon puur, los op je afgaan. Dat heeft wel wat. Je voelt je ook maar redelijk klein hé, de eerste keer dat je dat meemaakt.

KATHARINA

We gaan de smalle trappen op naar de stuurcabine, bovenin het schip.

KATHARINA

Zeg, en wat zie ik hier achter jou? Ik zie een heilige en een soort van... dame met blote borsten.

MATTHIAS

Ja, dat is iets typisch om op ieder schip te vinden, een naaktkalender, ergens. Ik *peins* dat je niet veel schepen hebt waar je dat niet hebt.

KATHARINA

Maar ik vind vooral de heilige die daarnaast hangt wel... En wie is dat daar?

MATTHIAS

Ja, en daar hangt er nog één. Maria Sterre der Zee, als ik me niet vergis, gaat dat zijn.

KATHARINA

Ah ja inderdaad, het is Maria, ja. En hier heb je Jordan Emanuel, Playmate of the Year 2019 (*lucht*), die er zusterlijk naast hangt, ja.

KATHARINA

Het lijkt echt een mannenwereld... maar Matthias is ervan overtuigd dat de zee een vrouw is.

MATTHIAS

Je moet ze altijd met liefde behandelen, maar af en toe wordt ze heel boos en dan weet je als vent niet waarom.

KATHARINA

(*lucht*)

MATTHIAS

En dat is echt zo, je kan soms echt denken dat het *schoon* weer is en dat je een golf op je krijgt en dat je echt zegt: van waar komt dat nu eigenlijk?

KATHARINA

En als je het vriendelijk vraagt? Dan weet je het misschien wel?

MATTHIAS

Haha, ik weet het niet, ik weet niet of jullie praten met de zee, maar dat ziet er wel nog raar uit eigenlijk. (*lacht*)

KATHARINA

Ik denk dat Patrick me verteld heeft dat hij soms met de zee praatte.

PATRICK

Als je zo alleen staat en je bent van wacht, je gaat het niet uitspreken, maar in je gedachten praat je wel met de zee, denk ik. Ik denk dat, omdat je ermee moet samenwerken en ja, het is een, het is een compagnon eigenlijk. Respect voor de zee, dat blijft altijd.

[Tenor zingt onder pianobegeleiding de tweede strofe van het lied 'Sea Fever' van John Ireland:

*'I must go down to the seas again, for the call of the running tide
Is a wild call and a clear call that may not be denied;
And all I ask is a windy day with the white clouds flying,
And the flung spray and the blown spume, and the sea-gulls crying.'*]

KATHARINA

Voor vissers is de lokroep van de zee onweerstaanbaar. Zo lijkt het altijd al geweest te zijn.

MATTHIAS

De vrijheid, weg zijn van land, gewoon... Het is een leven apart. De dagelijkse sleur van aan land ben je kwijt als je *in zee* zit en omgekeerd. Als ik *in zee* zit, mis ik thuis, en als ik thuis ben mis ik het om *in zee* te gaan.

PATRICK

De vrijheid van de zee, dat kun je wel een beetje zien als je op het strand staat, maar er is een einder. Maar als je op zee zit is er geen einder. De zee blijft altijd maar verder, verder, verder... Als de zee in zijn grootsheid, euh, op ons afkomt, dan gaan we best van al ons hoofdje buigen en heel blij zijn dat we er nog eventjes mogen op vertoeven.

[Vervolg elektronische soundscape en einde van de althobosolo uit Tristan und Isolde]

PATRICK/ANDREAS

'Gisteren heb ik voor uren een onvergetelijk schouwspel van lucht, wolken, sneeuw, ijs, land, rotsen en water aanschouwd. Hoog verdwenen de bergtoppen in de sneeuw wolken en kleine bergstroompjes vielen naar de zee af. De lucht ruikt naar sneeuw en ijs. Langzaam houden we onze vaart. Boven ons schip zweefden de trouwe wachters van de zeeën.'

PATRICK

En dan nog wat tekeningen van water met meeuwtjes boven de *golftjes*.

[Tenor zingt de laatste strofe van het lied 'Sea Fever' van John Ireland. Op de achtergrond klinken meeuwen en het ruisen van de zee.]

*'I must go down to the seas again, to the vagrant gypsy life,
To the gull's way and the whale's way where the wind's like a whetted knife;
And all I ask is a merry yarn from a laughing fellow-rover,
And quiet sleep and a sweet dream when the long trick's over.'*

Soundscape sterft uit; contrabasklanken imiteren meeuwen; een sloopshoorn klinkt.]

FLORIS DOUBI

[De pianobegeleiding van het lied 'Sea Fever' van John Ireland loopt door onder de woorden van Floris]

FLORIS DOUBI

Verlangen voor mij, is dat je ergens aan denkt of iets ziet en dat je dan denkt dat je dat mist, dat je dat echt mist. Dat je dat wil hebben in je leven, dat dat hoort bij het leven.

Je hebt verlangen in twee delen voor mij: verlangen en weten dat je het nooit kan waarmaken; maar verlangen kan je ook naar iets kunnen.

Ja, een instrument is dan wel iets heel moois, omdat dat oneindig is, dat is, daar kan je ook telkens iets *opnieuws* leren, da's een traject dat kan blijven voortduren, en waar mensen dan ook plezier uit kunnen halen. Naarmate je het beter kan, dan doe je het ook voor jezelf, omdat je het zelf mooi vindt.

De wens is nooit ingelost. Als de wens nooit is ingelost, maar telkens een beetje is ingelost, dan blijft het verlangen wel bestaan, dan wordt het verlangen een beetje ingelost en dat beetje komt dan weer bij het verlangen.

Ja... net als een puzzel die een midden maakt en die steeds groter wordt en dat wordt steeds duidelijker en dat wordt steeds mooier. Er zijn nooit randjes, er zijn nooit hoekjes, het is altijd, het blijft altijd maar groeien. Je blijft altijd maar meer zien van de puzzel. De puzzel... die nooit afgeraakt.

AFTITELING

KATHARINA

Je hoorde de stemmen van Hannah en Floris Douibi...

Van Pieter Bergé...

PIETER BERGÉ

Er zit een vernietigende kracht in het verlangen.

KATHARINA

Patrick Van Craeynest en Matthias Schiltz...

MATTHIAS

De zee is een vrouw, *dat zijn 'k zeker*, maar voor de rest...

KATHARINA

Ricardo Cevallos en Luz Marina Rosero...

RICARDO

Een dikke knuffel, en ...

LUZ

... gekust.

KATHARINA

... en mezelf, Katharina Smets.

De stemmen is een podcast van Opera Ballet Vlaanderen.

Onze sound designer is Maarten Buyl.

Onze hoofdredacteur is Katherina Lindekens.

Onze producenten zijn Annelien De Rycke en Noemi Suarez Sanchez.

Onze redactie, dat zijn Sarah Aernoudt, Ilse Degryse, Wilfried Eetezonne, Claïs Lemmens en Tom Swaak.

Onze adviseur is Randy Vermeulen.

En onze stagiairs zijn Margot Timmermans, Emma Vanderstraeten en Karolien Bosmans.

Veel dank aan tenor Stephan Adriaens, althoboïst Tom van de Graaf en pianist Conal Bembridge-Sayers van Opera Ballet Vlaanderen. Dank ook aan contrabassist Tim Vandenbergh.

In deze aflevering hoorde je fragmenten uit *Tristan und Isolde* van Richard Wagner; improvisaties op basis van *Candide* van Leonard Bernstein. En het zeemansgedicht *Sea Fever*, op muziek gezet door John Ireland.

Het dagboek van Andreas Van Craeynest kregen we in bruikleen van Sieber Marly.

De stemmen is lid van podcastgezelschap Luyster.

Volgende keer in *De stemmen*:

SLAPERIGE STEM

Mmm... Ik heb weer iets gedroomd.

KATHARINA

Verhalen van de nacht.

SLAPERIGE STEM

Wacht, er komt nog vanalles terug... What *the fok was dees*, echt waar...

KATHARINA

Tot binnenkort, op operaballet.be.